

MUSICAL PEDAGOGICS

Annual Scientific Edition of the
Greek Society for Music Education
Vol. 19, 2021

MUSICAL PEDAGOGICS

**Founding Member of the ISME
Council of Professional Associations**
51 Pr. Koromila Str., 54622, Thessaloniki.
email: info@eeme.gr
Web site: <http://www.eeme.gr>

MUSICAL PEDAGOGICS
*Annual Scientific Edition of the
Greek Society for Music Education*
ISSN 17901618
Vol. 19, 2021

Editors

Zoe Dionyssiou, Theodoris Raptis

DTP

Mitsi Akoyunoglou

Cover Design

Christos Mitsakis

SCIENTIFIC COMMITTEE - REVIEW PANEL

Olympia Agalianou
Mitsi Akoyunoglou
Polyvios Androutsos
Smaragda Chrysostomou
Zoe Dionyssiou
Konstantina Dogani
Athina Fytika
Jere Humphreys
Panayotis Kanellopoulos
Lefkothea Kartasidou
May Kokkidou
Dimitra Koniari
Yannis Myralis
Natasa Oikonomidou-Stavrou
Ioulia Papageorgi
Theodoris Raptis
Lelouda Stamou
Georgia Tserpe
Nicholas Tsafaridis
Costas Tsougras
Nikos Theodoridis
Maria Varvarigou
Petros Vouvaris
Demetre Yannou
Graham Welch
Nikos Zafranas

Musical Pedagogics is published yearly and distributed free
to all members of the Greek Society for Music Education.

The authors are responsible for the English texts.

Price: 15 €

© Greek Society for Music Education

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σημείωμα των διευθυντών σύνταξης	4
Μαρία Παπαζαχαρίου: Η έννοια της μουσικής ταυτότητας και η διαμόρφωση της στο πλαίσιο μουσικής διδασκαλίας-μάθησης	7
Δημήτρης Μπατσής, Αλεξάνδρα Νούσια: Μουσική και Ρυθμός: Παράγοντες συναισθηματικής ανάπτυξης και επικοινωνίας μεταξύ γονέα και βρέφους	25
Γιάννης Μυγδάνης, Μαίη Κοκκίδου: Οι μουσικές-τεχνολογικές εμπειρίες σπουδαστών ωδειακής εκπαίδευσης μέσα από συμμετοχικές πρακτικές μουσικής παραγωγής σε ένα εξ αποστάσεως project	42
Πέτρος Παπαεμμανουήλ: Η διδασκαλία της βυζαντινής μουσικής στη Θεσσαλονίκη του κ' αιώνα	64
Βιβλιοπαρουσιάσεις	
Ζωή Διονυσίου: Χατζηδημητρίου, Έφη (2021). <i>Συλλογή Δημοτικών Τραγουδιών Νταρνακοχωριών Ν. Σερρών</i> . Σέρρες: Εταιρεία Μελέτης και Έρευνας της Ιστορίας των Σερρών (Ε.Μ.Ε.Ι.Σ.) & Πολιτιστικός Σύλλογος Γυναικών και Φίλων Ν. Σουλίου Σερρών.	82

CONTENTS

Editorial	4
Maria Papazachariou-Christoforou: Musical identity, and its construction in the various music teaching-learning contexts: theoretical framework	7
Dimitri Batsis, Alexandra Nousia: Music as a basic communication factor between infant and parent	25
Yannis Mygdanis, May Kokkidou: The musical-technological experiences of students in conservatoire education through collaborative music production practices in a distance project	42
Petros Papaemmanouil: The teaching of Byzantine music in Thessaloniki during the twentieth century	64
Book reviews	
Zoe Dionyssiou: Chatzidimitriou, Efi (2021). Collection of Folk Songs from Darnakochoria of Serres Municipality. [<i>Syllogi Demotikon Tragoudion Darnakochorion N. Serron</i>]. Serres: Society for Study and Research of the History of Serres [Etairia Meletis kai Ereyinas tis Istorias ton Serron, E.M.E.I.S.] & Cultural Association of Women & Friends of N. Souli Serron.	82

Αγαπητοί αναγνώστες και αγαπητές αναγνώστριες του περιοδικού,

σας καλωσορίζουμε στο 19ο τεύχος των Μουσικοπαιδαγωγικών. Οι υγειονομικές συνθήκες της χώρας μάς θυμίζουν ότι η εκπαίδευση και η μουσική εκπαίδευση βρίσκεται σε μία περίοδο αλλαγών. Κυρίως πρόκειται για αλλαγή σκέψης, ανανέωση μεθόδων και ανασυγκρότηση φιλοσοφίας και παιδαγωγικών πρακτικών. Το παρόν τεύχος αντικατοπτρίζει μία γκάμα ενδιαφερόντων που απασχολούν τους σημερινούς μουσικοπαιδαγωγούς, όπως τη μουσική ταυτότητα και πώς επηρεάζουν διαφορετικά πλαίσια διδασκαλίας-μάθησης της μουσικής στη διαμόρφωσή της, τη μουσική και το ρυθμό κατά τη συναισθηματική ανάπτυξη και επικοινωνία μεταξύ γονέα και βρέφους, τις μουσικές-τεχνολογικές εμπειρίες σπουδαστών ωδειακής εκπαίδευσης, και τη μελέτη και κατανόηση διδασκαλία της βυζαντινής μουσικής.

Η Μαρία Παπαζαχαρίου-Χριστοφόρου, στο πρώτο άρθρο του τεύχους με τίτλο **«Η έννοια της μουσικής ταυτότητας, και η διαμόρφωσή της στα διαφορετικά πλαίσια μουσικής διδασκαλίας-μάθησης: θεωρητική ανασκόπηση»**, εστιάζει σε διαδικασίες οικοδόμησης και διαμόρφωσης της μουσικής ταυτότητας. Ανάμεσα στους παράγοντες που επηρεάζουν αυτή τη διαδικασία, οι σημαντικότεροι φαίνονται να είναι οι μουσικές εμπειρίες και ο τρόπος που βιώνεται η μουσική για τους ανθρώπους. Οι διαφορετικοί ρόλοι που επιλέγουν τα ίδια τα άτομα να υιοθετήσουν σε σχέση με τη μουσική καθορίζει σε μεγάλο βαθμό την προσωπικότητα, την κοινωνική και προσωπική τους εξέλιξη. Το άρθρο βασίζεται σε βιβλιογραφική έρευνα του πεδίου των μουσικών ταυτοτήτων και αναδεικνύει τη σημασία της μουσικής εκπαίδευσης ώστε να βοηθήσει τους μαθητές στην οικοδόμηση και διαμόρφωσή τους. Η αξιοποίηση των πλούσιων και ποικίλων μουσικών εμπειριών των μαθητών, η αξιοποίηση των κοινωνικοπολιτισμικών καταβολών τους, και η καθημερινή και ενεργητική εμπλοκή τους με τη μουσική πράξη, σε τυπικά, άτυπα ή ψηφιακά πλαίσια φαίνεται να αποτελούν τρόπους που συμβάλλουν στην οικοδόμηση του μουσικού εαυτού των μαθητών.

Στο επόμενο άρθρο με τίτλο **«Η μουσική ως βασικός παράγοντας επικοινωνίας ανάμεσα στον γονέα και το βρέφος»**, ο Δημήτρης Μπατσής και η Αλεξάνδρα Νούσια παρουσιάζουν μια βιβλιογραφική επισκόπηση των μελετών που θέτουν στο επίκεντρό τους τη μουσική ως βασικό μέσο αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας μεταξύ γονέα και βρέφους. Το κείμενο ξεκινά με την παρουσίαση μελετών για τις ενδομήτριες ακουστικές εμπειρίες και τις πρώτες μορφές επικοινωνίας που αρχίζουν να διαμορφώνονται και πριν τη γέννηση. Στη συνέχεια διερευνώνται οι δυνατότητες επικοινωνίας του παιδιού με τον γονέα (ιδιαίτερα με τη μητέρα) αμέσως μετά τη γέννηση. Το βασικό θεωρητικό πλαίσιο στο οποίο αναδεικνύεται ο ρόλος της μουσικής στην επικοινωνία αυτή είναι η θεωρία της «επικοινωνιακής μουσικότητας». Μητέρα και βρέφος αναπτύσσουν μια μορφή μουσικής διάδρασης που καθορίζει την ομιλία και τις κινήσεις, ενώ κάποια στοιχεία στον συγχρονισμό, τη χροιά της φωνής και τις

μελωδικές κινήσεις φαίνεται να επαναλαμβάνονται. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται σε μια ιδιαίτερη μορφή μουσικής επικοινωνίας, τα νανουρίσματα. Ακολουθεί η παρουσίαση δύο πρότζεκτ που εστιάζουν στο να καλλιεργηθεί η επικοινωνία γονέων – βρεφών μέσω της μουσικής, πρόκειται για το Lullaby Project (Carnegie Hall) και το SALTMusic. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι πολλές σύγχρονες έρευνες της μουσικής στην προσχολική ηλικία δεν εστιάζουν τόσο στην ανάπτυξη μουσικών γνώσεων και δεξιοτήτων, αλλά στην ενίσχυση και ανάπτυξη της επικοινωνίας ανάμεσα στα βρέφη και τους γονείς.

Ακολουθεί ένα εξαιρετικά επίκαιρο άρθρο με τίτλο **«Οι μουσικές-τεχνολογικές εμπειρίες σπουδαστών ωδειακής εκπαίδευσης μέσα από συμμετοχικές πρακτικές μουσικής παραγωγής σε ένα εξ αποστάσεως project»**. Οι τεχνολογικές εξελίξεις, ραγδαίες τα τελευταία χρόνια, δημιουργούν νέες συνθήκες και νέες δυνατότητες στον χώρο της μουσικής αγωγής, παρέχοντας πλέον τη δυνατότητα μουσικών συμπράξεων και συνόλων διατοπικά, πέρα από τους παραδοσιακούς περιορισμούς του χώρου. Ο Γιάννης Μυγδάνης και η Μαίη Κοκκίδου επιχειρούν με το άρθρο τους να εξετάσουν τις δυνατότητες αυτές στο πλαίσιο της ωδειακής εκπαίδευσης. Έτσι διερευνώνται οι εμπειρίες, αλλά και οι δεξιότητες και γνώσεις που απέκτησαν οι σπουδαστές καθώς και η ανάπτυξη της μουσικής τους δημιουργικότητας, μέσα από συμμετοχικές DIY πρακτικές μουσικής παραγωγής με τη χρήση λογισμικών DAWs. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι συνθήκες της πανδημίας λειτούργησαν ως επιταχυντής της διαδικασίας επικράτησης των νέων τεχνολογιών σε όλα τα πεδία της κοινωνικής ζωής, μεταξύ των οποίων και στην εκπαίδευση. Όπως φάνηκε και στην έρευνα, πολλά στοιχεία και διαδικασίες εξ αποστάσεως εκπαίδευσης λειτούργησαν θετικά και θα μπορούσαν να λειτούργησουν και συμπληρωματικά προς τις πιο συμβατικές μορφές μαθήματος.

Τέλος, ο Πέτρος Παπαεμμανουήλ, στο άρθρο του με τίτλο: **«Η διδασκαλία της βυζαντινής μουσικής στη Θεσσαλονίκη του 20ού αιώνα»**, επικεντρώνεται στη διδακτική της βυζαντινής εκκλησιαστικής μουσικής στη Θεσσαλονίκη του 20ού αιώνα. Το άρθρο σκιαγραφεί μία στενή σχέση που διατήρησε το ψαλτικό περιβάλλον της Θεσσαλονίκης με το αντίστοιχο της Κωνσταντινούπολης, σε όλη τη διάρκεια του 20ού αιώνα. Μέσα από συνεντεύξεις και επιτόπια έρευνα σε βιβλιοθήκες και αρχεία, ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι οι πρόσφυγες έφεραν μαζί τους τις ψαλτικές πρακτικές, τις μεθόδους διδασκαλίας και τα εκπαιδευτικά πρότυπα των μουσικών σχολών της Κωνσταντινούπολης. Η Θεσσαλονίκη του 20ού αιώνα φαίνεται ότι συνέχισε μία πατριαρχική παράδοση και αποτέλεσε πόλο έλξης για την ανάπτυξη της ψαλτικής τέχνης.

Στο παρόν τεύχος εγκαινιάζουμε ένα νέο κομμάτι του περιοδικού, τις **Βιβλιοπαρουσιάσεις**, δηλαδή παρουσιάσεις και κριτικές βιβλίων που εκδόθηκαν πρόσφατα και άπτονται της μουσικοπαιδαγωγικής, μουσικολογικής ή εθνομουσικολογικής έρευνας. Η Ζωή Διονυσίου παρουσιάζει το βιβλίο της Έφης Χατζηδημητρίου με τίτλο: **«Συλλογή Δημοτικών Τραγουδιών Νταρνακοχωριών Ν. Σερρών»**, που εκδόθηκε από την Εταιρεία Μελέτης και Έρευνας της Ιστορίας των Σερρών (Ε.Μ.Ε.Ι.Σ.) & τον Πολιτιστικό Σύλλογο Γυναικών και Φίλων Ν. Σουλίου Σερρών

(2021). Πρόκειται για έκδοση της Διδακτορικής Διατριβής της συγγραφέως, που εκπονήθηκε στη Μουσική Ακαδημία της Σόφιας “Pantcho Vladigerov”. Το βιβλίο ερευνά το μουσικό φολκλόρ ενός συμπλέγματος πέντε χωριών του Νομού Σερρών (Νταρνακοχώρια) με κοινή πολιτισμική και γλωσσική συγκρότηση, κάτι που αποτυπώνεται και στα τραγούδια τους. Το έργο αποτελεί σημαντική λαογραφική και εθνομουσικολογική μελέτη, καθώς διερευνά πώς αποτυπώνεται στα τραγούδια η γλωσσική ντοπιολαλιά της περιοχής, μουσικές και κοινωνικές πρακτικές, τραγουδιστικά φαινόμενα, και η μουσικοποιητική σχέση με την ελληνική λαογραφία. Το έργο εγείρει ερωτήματα που αφορούν την μουσικοποιητική των δημοτικών τραγουδιών στην περιοχή, τον ρόλο των φύλων στη διαμόρφωση της μουσικής παράδοσης των Νταρνακωχιών, την αποτύπωση του κοινωνικού ιστού στα τραγούδια, καθώς και αν και πώς μπορεί να συμβάλει η εθνομουσικολογική έρευνα στη διάδοση και διάσωση του μουσικού υλικού.

Υπενθυμίζουμε επίσης τη δυνατότητα δημοσίευσης άρθρων στα Μουσικοπαιδαγωγικά στην αγγλική γλώσσα με τα κριτήρια που αναγράφονται στις Πληροφορίες για την αποστολή άρθρων και βρίσκονται στην τελευταία σελίδα του περιοδικού.

Σας ευχόμαστε καλή ανάγνωση του τεύχους, και καλή αντάμωση στο 9ο συνέδριο της ΕΕΜΕ, με τίτλο: «Η μουσική εκπαίδευση σε έναν κόσμο που αλλάζει: ταυτότητες, αξίες, εμπειρίες».

Οι διευθυντές σύνταξης του περιοδικού Μουσικοπαιδαγωγικά
Ζωή Διονυσίου & Θεοχάρης Ράπτης

Νοέμβριος 2021